

Täysistunto

Tiistai 29.11.2022 klo 13.59—20.30

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 252/2022 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 27/2022 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 18. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 27/2022 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Avaan yleiskeskustelun. Esittelypuheen vuoro, edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.24 **Mari Rantanen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelen tässä hallintovaliokunnan mietinnön.

Ehdotetulla ulkomaalaislain muutoksella lisätään lakiin väliaikaisesti uusi 110 a §, jonka mukaan tilapäisen suojelun perusteella Ukrainasta paenneille Suomessa myönnettävät oleskeluluvat ovat voimassa koko sen ajan, kun tilapäinen suojelu Euroopan unionissa jatkuu. Ehdotettu lainmuutos koskee sekä ensimmäisten lupien pituutta että jo myönnettyjen oleskelulupien ja niiden osoitukseksi annettujen oleskelulupakorttien voimassaolon jatkumista. Tilapäisen suojelun käyttöönotosta on päätetty oikeus- ja sisäasioiden neuvostossa 4.3.2022. Tilapäinen suojelu on ensimmäisessä vaiheessa voimassa vuoden ajan neuvoston päätöksen voimaantulosta eli 4.3.2023 saakka. Suojelu jatkuu tämän jälkeen automaattisesti vielä vuodella 4.3.2024 asti, ellei neuvosto erikseen päättä sen lakkaamisesta. Neuvosto voi tämänhetkisen täytäntöönpanopäätöksen voimassaolon päättymisen jälkeen vielä päättää pidentää voimassaoloa enintään yhdellä vuodella eli enintään 4.3.2025 asti. Tästä syystä tämän lain ehdotetaan olevan voimassa 4.3.2025 asti.

Ehdotetulla lainmuutoksella vältetään se, että tilapäistä suojelua saavat henkilöt joutuisivat hakemaan jatkolupaa ensimmäisen luvan päättyessä. Ensimmäiset oleskeluluvat umpeutuvat maaliskuussa 2023. Selvityksen mukaan lokakuun puoliväliin mennessä tilapäistä suojelua saavia oli Suomessa noin 40 500, ja maaliskuussa 2023 heitä on arvioitu olevan merkittävästi enemmän. Ottaen huomioon uusittavien oleskelulupien määrän, lupien umpeutumisen samanaikaisuuden sekä tilapäisen suojelun poikkeuksellisen luonteen hallintovaliokunta pitää ehdotettua lainmuutosta tarkoituksenmukaisena sekä viranomaisprosessien sujuvuuden, hallinnon byrokratian ja resurssien käytön näkökulmasta että myös tilapäistä suojelua saavien henkilöiden itsensä kannalta.

Oleskelulupa osoitetaan oleskelulupakortilla. Ehdotuksen mukaan myös jo myönnettyjen oleskelulupakorttien voimassaolo jatkuu suoraan lain nojalla koko sen ajan, kun oleskelulupa on voimassa, vaikka kortissa olisi edelleen merkitty luvan päättymispäiväksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

4.3.2023. Henkilö voi kuitenkin halutessaan hakea uutta oleskelulupakorttia Maahanmuuttovirastolta. Uusi kortti voi olla tarpeen esimerkiksi matkustamista varten.

Valiokunta pitää tärkeänä, että oleskeluluvan jatkumisesta ja mahdollisuudesta hakea uutta korttia tiedotetaan tilapäistä suojelua saaville mahdollisimman tehokkaasti. Poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on ulkomaalaislain mukaista ulkomaalaisvalvontaa suorittaessaan mahdollisuus tarkistaa henkilön oleskeluluvan ja oleskelulupakortin voimassaolo suoraan UMA-järjestelmästä. Ulkomaalaisvalvontaa kuitenkin sujuvoittaa, jos oleskelulupakorttiin on merkitty ajantasainen luvan voimassaoloaika.

Osana Euroopan unionin laajuista toimenpidepakettia on julkaistu toukokuussa 2022 tilapäisen suojelun rekisteri, jonka tarkoituksena on tukea jäsenvaltioiden välistä tiedonvaihtoa Ukrainan sotaa pakenevien tehokkaan suojelun mahdollistamiseksi ja jotta jäsenvaltiot voivat tunnistaa mahdollisia päällekkäisiä rekisteröintejä ja vähentää väärinkäytösten riskejä. Lähtökohtana on, että tilapäisen suojelun lupa on myönnetty henkilölle vain yhdessä jäsenvaltiossa. Rekisteriä käyttöön otettaessa keväällä 2022 on 23 jäsenmaata ilmoittanut ottaneensa tai aikovansa ottaa rekisterin käyttöön. Rekisteri mahdollistaa jäsenmaiden hakemustiedon ristiinvertailun, jonka avulla esimerkiksi Suomen on mahdollista saada tietoa hakijoista, jotka ovat hakenneet ja mahdollisesti saaneet tilapäistä suojelua toisessa jäsenmaassa.

Lisäksi Maahanmuuttovirasto on ohjeistanut internet-sivuillaan tilapäisen suojelun hakijoita ja saajia ilmoittamaan virastolle, mikäli he ovat poistumassa pysyvästi Suomesta. Ilmoituksen saaminen on merkityksellistä vastaanottokapasiteetin kannalta, minkä ohessa sen on tarkoitus toimia keinona kontrolloida tilapäisen suojelun hakijoiden ja saajien pysyvää Suomesta poistumista ehkäisten aiheettomien hakemusten käsittelyä ja tarpeettomien oleskelulupien olemassaoloa.

Mietintö ei ole yksimielinen, vaan mietintöön sisältyy yksi vastalause, jossa on pykälämuutosehdotus ja lausumaehdotus.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen, poissa. Edustaja Talvitie, poissa. — Edustaja Meri, olkaa hyvä.

18.29 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Odotan tuossa mielenkiinnolla myös perussuomalaisten vastalauseen mukaista muutosesitystä, joka varmaan tuossa pian tulee.

Mutta ihmettelen sitä, kun me monesti keskustelemme täällä eduskunnassa, että meidän tulee EU-direktiivien ja EU-asetusten vuoksi tehdä tietynlaista lainsäädäntöä, ja nyt sitten valtioneuvosto on — luen tätä hallintovaliokunnan perussuomalaisen valiokuntaryhmän vastalauseetta, jossa tämä todetaan — on ilman varsinaista velvollisuutta päättänyt laajentaa tätä direktiiviä myös kolmansien maiden kansalaisiin eikä vain ukrainalaisiin, mikä tietysti olisi täysin ymmärrettävää tässä tilanteessa. Tämä mahdollistaa myös järjestelmän laajamittaisen hyväksikäytön, ja tilastojen perusteella täällä ovat isona ryhmänä Venäjän, Nigerian ja Irakin kansalaiset, ja ihmettelen tätä todellakin. Niin kuin perussuomalaisten valiokuntaryhmä on todennut, hallituksen esitys on perusteltu Ukrainan sodan jatkuessa, mutta kuitenkin muiden kolmansien maiden kuin Ukrainan kansalaisille tilapäisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien voimassaoloaikaa ei tulisi automaattisesti jatkaa. Tämä nyt on aika erikoista.

Tässä meille tuodaan paljon esityksiä. Kuten sanoin, ensin puhutaan aina siitä, että ”EU-oikeus edellyttää”, mutta nyt mennään sen yli. Ja sitten toiseksi: Venäjän hyökkäyksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

vuoksi olemme joutuneet täällä käsittelemään erilaisia asioita, ja ukrainalaisten suojeleminen on aivan erittäin ja erinomaisen tärkeää, mutta tässä nyt ujutetaan kyllä taas näitä maahanmuuton kanavia auki, kun luemme jatkuvasti mediasta, että täällä on kovia paineita ja kymmeniätuhansia ihmisiä, ehkä enemmänkin, on saapumassa Eurooppaan. Niin nyt en kyllä oikein ymmärrä, mistä tässä on kyse, semminkin, kun monet myös hallituspuolueen edustajat puhuvat siitä, että meidän pitäisi taloutta tasapainottaa, niin tämä ei nyt kyllä ole ihan linjassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Rantanen, Mari, olkaa hyvä.

18.32 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Esittelen tässä nyt perussuomalaisten tähän lakiin liittyvää vastalauseita, joka nimenomaan lähtee siitä, että silloin, kun tämä tilapäisen suojelun direktiivi otettiin EU:ssa käyttöön, Suomi päätyi laajentamaan direktiivin soveltamisalaa nimenomaan kolmansien maiden kansalaisiin, siis muihin kuin ukrainalaisiin. Silloin, kun tästä asiasta eduskunnassa ja valiokunnassa puhuttiin, lähtökohta oli se, että se ei ole siinä kohtaa automaatio vaan että näiden henkilöiden, jotka liittyvät Venäjän hyökkäykseen Ukrainassa, tulisi kuitenkin lähtökohtaisesti palata omaan kotimaahansa. No, Suomi päätyi tosiaan tähän, ja nyt se näkyy tilastoissa sellaisena, että Ukrainan kansalaisten lisäksi suurimpia hakijaryhmiä ovat todella siis Venäjän, Nigerian ja Irakin kansalaiset näissä tilapäisen suojelun saaneissa. Kun kuitenkin tässä kohtaa tulee nyt tällainen pidenys ja laajennus, niin perussuomalaiset esittivät pykälämuutosta siten, että, niin kuin hyvin tiedämme, mekin haluamme ilman muuta suojella sotaa pakenevia ukrainalaisia ja tämä esitys näiden lupien jatkamiseksi on ihan täysin perusteltu, mutta tässä kohtaa olisi nyt hyvä kyllä katsoa nämä muut kolmansien maiden kansalaiset, joiden osalta pitäisi arvioida, onko sille suojelulle tarvetta vai ei. Ja se ensisijainen lähtökohta on, että sinne omaan kotimaahan palataan.

Muilta osin me emme luonnollisestikaan tätä lakiesitystä vastustaneet. Mutta nyt olisi tässä tilanteessa... Tässä ei puhuta siis valtavan suurista määristä muita kolmansien maiden kansalaisia, jolloin tämä ehdottamamme pykälämuutos ei olisi myöskään millään tavalla Maahanmuuttoviraston resursseja syövää, vaan tällainen välipiste menisi normaalissa työssä ja normaalissa harkinnassa, jossa katsottaisiin, onko tälle tilapäiselle suojelulle Suomessa tarvetta.

No, sitten näissä kuulemisissa ja asiantuntijalausunnoissa on käynyt ilmi, että tiedonvaihto jäsenvaltioiden välillä ei edelleenkään toimi siten kuin pitäisi. Tässä ei ole myöskään kerätty sormenjälkitietoja biometriseen Eurodac-sormenjälkitietokantaan, joka on tällä hetkellä käytössä muiden kansainvälistä suojelua saavien hakemusten käsittelyssä. Tämä tietysti aiheuttaa sen murheen ja probleemin, että jos me emme tiedä, että henkilöitä suojellaan useammassa maassa, niin se ei ole kovin järkevää. Tässä olisi kannattanut tietysti ottaa nämä sormenjälkitiedot käyttöön. Tältä osin näillä perusteilla esitimme tähän 110 a §:ään, joka nyt lisätään ja jossa tätä suojelua jatketaan vuoteen 2025, jos EU ei tätä tilapäisen suojelun direktiiviä lopeta olemasta voimassa ennen sitä, että tätä ei sovellettaisi kansalaisuudettomiin henkilöihin ja muihin kolmannen valtion kansalaisiin.

Sen lisäksi me esitimme lausumaa — luen sen tässä — jossa ”eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin jäsenvaltioiden välisen tiedonvaihdon edistämiseksi siihen liittyen, onko henkilö hakenut tai saanut tilapäistä suojelua myös toisessa jäsenvaltiossa”. Se olisi varmasti kaikkien etu ja etu myöskin siinä, että ensinnäkin väärinkäytöksiltä väl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 131/2022 vp

tyttäisiin ja että sekä meidän että koko Euroopan taloudellinen tilanne mahdollistaisi tämän suojelun asianmukaisen toteuttamisen. Silloin näistä väärinkäytöksistä tai sellaisesta suojeluasemasta, jota ei enää tarvita, tulisi tässä tilanteessa luopua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Juvonen, olkaa hyvä.

18.37 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Mari Rantasen tekemiä esityksiä, mitä hän tuossa puheessaan nosti esille: pykälämuutosta ja vastalausesta.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.